

BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARINING O'QISH SUR'ATINI OSHIRISH YO'LLARI

Tursinbaeva Juldiz

Urganch Davlat Pedagogika Instituti Boshlang'ich ta'lim fakulteti
224-guruh 3- bosqich talabasi.

[Tel:905931804, Juldiz2502@gmail.com](mailto:Juldiz2502@gmail.com)

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15723205>

ARTICLE INFO

Received: 11th June 2025
Accepted: 15th June 2025
Published: 23rd June 2025

KEYWORDS

boshlang'ich ta'lim, o'qish sur'ati, o'qish texnikasi, ifodali o'qish, tez o'qish, matn ustida ishlash, didaktik o'yinlar, ertak matnlari, individual yondashuv, samarali metodlar, zanjirli o'qish, soat bilan o'qish, psixologik yondashuv, o'quvchining o'qish malakasi

Kirish

Boshlang'ich sinf – bu o'quvchilarning asosiy o'quv ko'nikmalari, xususan o'qish, yozish va nutqiy rivojlanishi shakllanadigan muhim bosqichdir. Ayniqsa, o'qish texnikasining muhim komponentlaridan biri bo'lgan o'qish sur'ati bolalarda bilim olish jarayonining sifatini belgilaydi. Shu sababli o'qish sur'atini oshirish, uni bosqichma-bosqich rivojlantirish har bir pedagogning dolzarb vazifasidir.

Asosiy qism

1. O'qish sur'atining mazmuni va ahamiyati

O'qish sur'ati — bu o'quvchining ma'lum vaqtda matndan nechta so'zni o'qiy olish ko'rsatkichidir. Ammo bu faqat tezlik emas — balki tez, to'g'ri, tushunib va ifodali o'qish kombinatsiyasidir.

Yuqori o'qish sur'ati quyidagilarga olib keladi:

Bilimlarni tezroq o'zlashtirish;

Mustaqil o'qishga qiziqishning ortishi;

Matn ustida ishlash samaradorligining oshishi;

Fikrlash va tafakkurning faollashuvi.

. O'qish sur'atini shakllantirish bosqichlari

Boshlang'ich sinflarda o'qish sur'atini oshirish quyidagi bosqichlarda amalga oshiriladi:

Bosqich	Maqsad
1. Tayyorlov	Harflarni tanish, tovush-harf o'xshashliklarini ajratish, so'zlarni bo'g'inga ajratish.
2. Yangi ko'nikmalarni shakllantirish	So'zlarni silliq va to'g'ri o'qish. O'qish tezligiga e'tibor beriladi.
3. Mustahkamlash	Matn bilan ishlash, ifodali o'qish, so'zlar ustida ishlash.
4. Nazorat va tahlil	So'z/daqqa birlikda baholash, tushunishni tekshirish.

3. O'qish sur'atini oshirish usullari va metodlari

Quyida samarali yondashuvlar keltiriladi:

a) Zanjirli o'qish

O'quvchilar matnni navbatma-navbat o'qishadi. Bu metod e'tibor va tezlikni oshiradi.

b) Soat bilan o'qish mashqlari

Ma'lum vaqt oralig'ida o'qilgan so'zlar soni aniqlanadi. O'quvchi o'z sur'atini kuzatib boradi.

c) Ichki (sukutdagi) o'qish

O'quvchi o'zicha matnni ichida o'qiydi va asosiy mazmuni og'zaki bayon qiladi. Bu usul tezlikni va tushunishni oshiradi.

d) Iboraviy o'qish

Matnni iboralarga bo'lib o'qish orqali talaffuz va sur'at uyg'unligi ta'minlanadi.

e) Rolga kirib o'qish

Matn qahramonlari rolida o'qish orqali ifodali o'qish sur'ati tezlashadi.

f) Didaktik o'yinlar orqali o'qish

Masalan:

"Kim tez va to'g'ri o'qiydi?" – bellashuv asosida o'qish;

"So'zni top, gap tuz" – tez o'qib, so'zlar bilan gap tuzish;

"Matnni tikla" – parchalangan matnni to'g'ri tartibda o'qib joylashtirish.

4. O'quvchining individual imkoniyatlarini hisobga olish

Har bir o'quvchining:

O'rganish tezligi,

Eshitish va ko'rish xotirasi,

E'tibor markazlashuvi,

Psixologik holati inobatga olinib, diferensial yondashuv qo'llaniladi.

Zaif o'quvchilar uchun qisqaroq, sodda matnlar; ilg'or o'quvchilar uchun esa murakkab va tezkor matnlar beriladi.

Xulosa

O'qish sur'atini oshirish — bu nafaqat tez o'qish, balki matnni to'g'ri tushunib, ifodali tarzda o'qish demakdir. Ushbu ko'nikma boshlang'ich sinfdayoq shakllanmasa, yuqori sinflarda o'quvchilarning mustaqil o'qish va o'zlashtirish darajasi pasayib ketadi.

O'qituvchining doimiy metodik yondashuvi, o'yin elementlari, ertaklar, sahnalashtirish va monitoring asosida olib borilgan mashg'ulotlar orqali o'quvchining o'qish sur'ati izchil rivojlanadi.

Adabiyotlar:

Xolboyeva M. "O'qish texnikasini o'rgatish metodikasi", Toshkent, 2020.

D.Saidova. "Boshlang'ich sinf o'quvchilarini tez va ifodali o'qishga o'rgatish". — T., 2019.

O'zbekiston Respublikasi XTV. "Boshlang'ich ta'lim fanlari bo'yicha o'quv dasturi". (2023-yil)

